

Л. Д. Федорова

Музей Одеського товариства історії та старожитностей

МУЗЕЙ ОДЕСЬКОГО ТОВАРИСТВА ІСТОРІЇ ТА СТАРОЖИТНОСТЕЙ Засн. 1839 при Одеському товаристві історії та старожитностей, офіційно відкритий 1 січня 1843. Перші колекції подарували чл. товариства Д. Княжевич, М. Кирьяков, М. Мурзакевич, О. Стурдза. 1840 поповнився збіркою Микол. Чорномор. депо, 1842 – частиною зібрання археолога І. Бларамберга. 1858 до нього приєднали Одес. міський музей старожитностей. До музею надходили пам'ятки від Опікун. комітету іноз. поселенців Пд. Росії, за розпорядженнями різних мін-в, генерал-губернаторів і губернаторів, матеріали з розкопок, що здійснювали члени товариства, від 1849 – усі археол. знахідки в Пн. Причорномор'ї, не відправлені до С.-Петербургу. Велику роль у комплектуванні колекцій відіграв О. Бертъє-Делагард. Серед дарувальників – генерал З. Аркас, нач. Рос. імператор. духов. місії в Єрусалимі Антонін (Капустін), археологи О. Анненков, К. Косцюшко-Валюжинич та О. Уваров, колекціонер С. Бодилевський, генерал-ад'ютант М. Воронцов, князь П. Вяземський, архієпископ Херсонський Інокентій (Борисов), адмірал М. Лазарев, митрополит Київський Платон (Городецький), історики М. Рігельман і А. Скальковський. Збірка музею містила колекції доістор.; єгип.; еллін.; рим.; візант.; генуез.; монгол., татар., турец.; укр. і рос. старожитностей. Серед експонатів – речі кам'яного і бронз. віків; камені з написами, саркофаги, надгробна скульптура; 28 кам'яних баб; колони, капітелі та ін. архіт. деталі; теракота; золоті, срібні, бронз., кістяні, скляні та кам'яні предмети реліг. і домаш. вжитку; зброя, зокрема козацька; золоті, срібні та мідні монети, медалі і жетони; рос. та іноз. відзнаки; ікони; види крим. і бессараб. міст і споруд; карти, плани; портрети запорожців, держ., церк., військ. діячів, засн. і чл. товариства та їхні автографи; грамоти й документи (серб., рос., лат., молдов., грец. патріарші, турец. та крим.); 50 креслень Афон. монастирів В. Григоровича-Барського; рукописи. У фондах – бл. 40 тис. од. зберігання. Діяли Кабінет монет і медалей та б-ка. Спочатку обов'язки охоронця-консерватора музею покладали по черзі на одного з членів товариства. 1873–83 ним завідував М. Мурзакевич, 1883–95 – В. Юргевич, 1895–1911 – Е. Штерн, 1911–12 – К. Кагаров, 1912–13 – А. Селегінський, 1913–19 – Б. Варнеке, 1919–20 – К. Міліславлевич. 1919 експозицію згорнуто, колекції підготовлено до вивозу з України, унаслідок чого частина матеріалів депаспортизувалася. У березні 1920

його націоналізовано і перетворено на Одес. крайовий істор.-археол. музей. Нині колекції М. О. т. і. та с. перебувають у складі Одеського археологічного музею НАНУ та Одеського історико-краєзнавчого музею.

Рекомендована література

1. Краткій указатель Музея Императорскаго Одесскаго общества исторіи и древностей. О., 1887;
2. Юргевичъ В. Историческій очеркъ пятидесятилѣтія Императорскаго Одесскаго общества исторіи и древностей: 1839–1889. О., 1889;
3. Попруженко М. Г. Одесское общество исторіи и древностей (по поводу 75-лѣтія его существованія) // Истор. вѣст. 1914. № 11;
4. Дложевський С. С. Одеський державний історико-археологічний музей. К., 1927;
5. Синицын М. С. Развитие археологии в Одессе // Зап. Одес. археол. об-ва. 1960. Т. 1;
6. Солодова В. Музеи Одессы: 1825–1917 гг. // Вісн. Одес. істор.-краєзн. музею. 2004. Вип. 1.

Бібліографічний опис:

Музей Одеського товариства історії та старожитностей / Л. Д. Федорова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-69858>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).